Ken Kesey – Vyhoďme ho z kola ven

Kenneth Elton "Ken" Kesey (1935-2001)

- Americký spisovatel řazený do postmoderní literatury, někdy považován za spojovací bod mezi beatníky a hippies („Byl jsem příliš mladý na to být beatníkem a příliš starý na to být hippísákem")
- narozen 17. srpna v La Juntě v Coloradu; vychováván ve Springfieldu, stal se šampionem ve vzpěračství (téměř se kvalifikoval na Olympijské hry) a díky tomu získal stipendium na univerzitu v Oregonu
- po dokončení této školy získal další stipendium na studijní program psaní ve Stanfordu
- v době studií se stal dobrovolníkem ve výzkumu americké armády, který zkoumal účinek halucinogenních látek včetně LSD a kokainu; také pracoval jako ošetřovatel na psychiatrickém oddělení v nemocnici; tato zkušenost ho později inspirovala k napsání románu Vyhoďme ho z kola ven
- Kesey byl vůdcem skupiny, která se nazývala The Merry Pranksters (Neal Cassady, Jack Kerouac, Allen Ginsberg); podporovali volné užití drog a byli známí obscénním chováním. V roce 1964 si pořídili školní autobus „Further", ve kterém projížděli Ameriku; známí byli pořádáním večírků s hlasitou hudbou, psychedelickými efekty a užíváním LSD
- na čas musel odjet do Mexika, aby se vyhnul postihům za užití marihuany, po návratu byl ale stejně na čas poslán do vězení
- po propuštění se Kesey usadil se svou manželkou- láskou ze střední školy, Normou Faye Haxby- a jejich 4 dětmi na oregonské farmě jeho otce
- v roce 1975 natočil podle knihy Vyhoďme ho z kola ven Miloš Forman film Přelet nad kukaččím hnízdem, který získal 5 Oscarů. Sám Kesey ale prý film nikdy neviděl, kvůli sporu o autorská práva
- Ken Kesey zemřel 10. listopadu 2001 ve věku 66 let po operaci, kdy mu byl odstraněn nádor jater

Dílo

- zabývá se tématem odcizení, které nastává kvůli anonymitě společnosti; problémy jedince na okraji společnosti, který se staví proti ní a protestuje vůči její morálce a hodnotám
- některá jeho díla (především eseje) vydána pod vlivem drog a omamných látek

1. Vyhoďme ho z kola ven / 1962
2. Tak mě někdy napadá / 1964
3. Námořníkova píseň /1992
   také napsal mnoho krátkých esejů, úvah, několik divadelních her a scénářů

Vyhoďme ho z kola ven

Žánr:
- román z prostředí psychiatrické léčebny, který je podobenstvím o životě v moderní společnosti a také úvahou o hranici mezi šílenstvím a „normálností"

LIVEWORKSHEETS

Kompozice:
- chronologická
- reálné prostředí léčebny v USA
- ich forma
- chronologické vyprávění Bromdena s retrospektivními pasážemi (vzpomínky na dětství)
- rozděleno do 4 kapitol bez názvů

Jazyk:
- ich forma
- každá postava má trochu jiný jazyk, protože ten dokresluje její charakter; často vulgarismy, nespisovné výrazy, i lékařské termíny

Bromden
- bohatá slovní zásoba
- ovlivněno jeho chorobou (vymyšlená pojmenování jako Kombajn, mlha…)

McMurphy
- směs různých podob jazyka, slang, argot, nářečí, nespisovný jazyk, vulgarismy

Velká sestra
- spisovný
- uhlazený jazyk
- nikdy nepoužívá vulgarismy ani nespisovné výrazy

Postavy:
Bromden
- syn indiánského náčelníka, jejich země byla zaprodána a Bromden jako mladý chlapec psychicky zničen, což z něho udělalo slabého, nemocného muže (i přestože měří asi 2 metry a má neuvěřitelnou sílu), hluchoněmý se „naučil" být kvůli tomu, že byl během svého života vždy ignorován a přehlížen

Randle McMurphy
- naprosto odlišný člověk, irský rváč, rebelant, profesionální karbaník, za výtržnosti poslán na farmu, kde byla těžká práce a tak se nechal prohlásit za psychopata, aby nemusel pracovat, vůdce revoluce na oddělení, nenechá se zlomit až do posledního okamžiku

Vrchní sestra Ratchedová
- řídí celé oddělení, nastoluje řád, navenek je milá a mateřská, uvnitř plná nenávisti a snaží se zničit jakoukoliv neposlušnost hlavně pomocí svých zřízenců, všechny musí mít pod kontrolou a chce je manipulovat

Děj

Román se odehrává na jednom oddělení v oregonském ústavu pro chorobomyslné, který alegoricky znázorňuje celou společnost a pokřivenou hierarchii v ní. Příběh je vyprávěn z pohledu jednoho z chovanců, Bromdena, kterému ostatní neřeknou jinak než „Velký náčelník". Pacienti se rozdělují na akuťáky a chroniky. Mezi akuťáky patří mladší chovanci, kteří nejsou ještě natolik nemocní a potřebují jen správně „seřídit". Chronici, odděleni na druhé straně místnosti, jsou něco jako „nepovedené" produkty tzv. Kombajnu (=tak je v knize nazýván celý systém zkažené společnosti, personál, jeho morálka, normy, je to něco jako ničící stroj, který

LIVEWORKSHEETS

postupně likviduje citlivé duše pacientů). Bromden patří mezi chroniky a je tu z nich nejdéle, všichni věří, že je hluchoněmý a jednají s ním jako, kdyby tam ani nebyl. Díky tomu je mu často umožněno nahlédnout na různé porady vedení a celkově si udělat obrázek o tom, jak to v Kombajnu chodí. Často trpí halucinacemi.

Sestra se na oddělení snaží zachovávat každodenní rutinu, samozřejmě v zájmu pacientů. Celý den vyhrává v místnosti rádio s opakující se hudbou, která je součástí terapie. Ve 2 hodiny se koná léčebné sezení, kdy se probírá určitý problém jednoho z vybraných pacientů. Večer dostávají všichni povinně prášky, které zaručují tvrdý spánek. V případě potřeby jsou pacienti posláni na EŠT(elektrošokovou léčbu), která z nich udělá zase klidné beránky.

Jednoho dne je tato rutina oddělení narušena příchodem nového pacienta McMurphyho. McMurphy okamžitě změní život na celém oddělení, porušuje nepsaný řád vrchní sestry a stane se vůdcem jakési revoluce vůči jejímu systému. Se všemi pacienty se spřátelí, naučí je hrát karty, bavit se a také se konečně vzepřít teroru velké sestry. Při sezeních začne vydobývat nová vylepšení jako sledování televize, větší místnost a také i výlet na moře. Slečna Ratchedová s tím samozřejmě nesouhlasí a po jejich návratu se pomstí prostřednictvím svých zřízenců, kteří pacientům provedou násilnou desinfekci. Při tom se strhne rvačka a McMurphy s Bromdenem jsou posláni na elektrošokovou „léčbu“. McMurphy si uvědomuje, že bojem proti sestře si zároveň zajištujě, že léčebnu nebude moci opustit a plánuje proto útěk. Na rozloučenou uspořádá večírek, podplatí nočního hlídače oddělení pana Turkla. Propašuje na oddělení 2 prostitutky a alkohol a všichni se opijí, rozhážou všude léky, jezdí na kolečkových křeslech, postupně si ale začnou uvědomovat, jaké bude mít tato zábava následky. McMurphy usne ve své posteli s jednou z prostitutek a ráno jsou všichni nalezeni Velkou sestrou, jeden z akuťáků Billy Bibbit je nalezen s druhou z dívek. Velká sestra použije odstrašovací techniku a pohrozí mu, že vše požaluje matce. Billy Bibbit odchází do její kanceláře, kde má počkat až za ním sestra přijde, ale spáchá tam sebevraždu. Se sladkým úsměvem posílá sestra McMurphyho na další elektrošoky, on i přesto pořád zachovává svou vlastní hlavu a nemíní se podvolit systému a být jako ovce. Vzepře se na poslední odpor a v zoufalství se vrhne na sestru ve snaze ji zaškrtit. Všem je jasné, kam pak McMurphyho odvážejí. Nazpět je přivezen na vozíčku a pacienti nechtějí věřit, že je to on. Po prodělané lobotomii je z McMurphyho troska bez života, bez jakéhokoliv výrazu v očích, reakcí a vnímání, „konečně“ jen loutkou sestřina systému.

Bromden, pro kterého byl McMurphy kamarád a jako jediný poznal, že vlastně není vůbec hluchoněmý a posílil mu sebevědomí i víru v sebe sama, se rozhodne prokázat mu poslední službu. Ví, že takhle by McMurphy nikdy nechtěl žít a že jako vůdce ostatních a ukazatel svobody si nezaslouží tuhle potupu. V noci ho Bromden zadusí polštářem a sám z oddělení uteče a začíná žít nový svobodný život.

LIVEWORKSHEETS